

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY GARDEJA

**Opracowanie:
Dr hab. inż. arch. Piotr Lorens**

GARDEJA, WRZESIEŃ 2014

Szanowni Państwo

Mam przyjemność zaprezentować Państwu dokument Strategii Rozwoju Gminy Gardeja. Została ona przygotowana na bazie wyników spotkań warsztatowych, przeprowadzonych w sierpniu 2014r. W spotkaniach tych udział wzięło wielu mieszkańców gminy – lokalnych liderów, społeczników i samorządowców, którym na sercu leży przyszłość naszej gminy.

Dokument strategii jest elementem niezbędnym dla prawidłowego zarządzania rozwojem gminy. Stanowi podstawę do podejmowania szeregu działań o charakterze inwestycyjnym, ale także do prowadzenia przemyślanej i kompleksowej polityki społeczno – gospodarczej. Tym samym stanowi także bazę dla przygotowania kolejnych niezbędnych dla kompleksowego planowania rozwoju gminy dokumentów, jakimi są choćby opracowania planistyczne czy inne polityki sektorowe.

Niniejsze opracowanie powstało naszym wspólnym wysiłkiem. Chciałbym w tym miejscu serdecznie podziękować wszystkim uczestnikom spotkań warsztatowych oraz pozostałym osobom zaangażowanym w jego przygotowanie. Bez tej partnerskiej współpracy niemożliwym byłoby opracowanie kompleksowo ujętej polityki rozwoju lokalnego, uwzględniającej wiele potrzeb i punktów widzenia. Jednocześnie mam nadzieję iż dokument ten stanie się trwałym wyznacznikiem kierunków podejmowanych przez nas wszystkich działań w bliższej i dalszej przyszłości.

Kazimierz Kwiatkowski

Wójt Gminy Gardeja

Osoby uczestniczące w pracach nad strategią Współtwórcy strategii

1. Piotr Bartosiak
2. Stanisław Chejnowski
3. Łukasz Chmielewski
4. Roman Chmielowski
5. Edward Cykał
6. Tadeusz Fałkowski
7. Iwona Górską - Cykał
8. Jerzy Grabowski
9. Ryszard Kasprzyk
10. Małgorzata Kensicka - Knyblewska
11. Maria Kiełb – Stańczuk
12. Longina Klugiewicz
13. Mirosław Kowalczyk
14. Kazimierz Kwiatkowski
15. Bogumiła Lubera
16. Wacław Mroczek
17. Andrzej Ostrowski
18. Robert Pipczyński
19. Bogumiła Plewka
20. Jerzy Rutkowski
21. Jan Sadowski
22. Iwona Skrajda
23. Hanna Szafrńska
24. Jerzy Woliński

Prowadzenie i koordynacja warsztatów:

dr hab. inż. arch. Piotr Lorens

1. Proces tworzenia strategii I jego uczestnicy	4
1.1. Miejsce strategii w lokalnej Agendzie 21	4
1.2. Przebieg prac nad strategią	8
1.3. Struktura strategii	10
2. Strategiczny kierunek rozwoju gminy	11
2.1. Krótka charakterystyka gminy I jej misji	11
2.2. Wizja przyszłości I cel nadrzędny rozwoju gminy	12
2.3. Cele główne strategii	15
3. Szanse I zagrożenia rozwoju gminy	16
3.1. Czynniki sprzyjające rozwojowi gminy	16
3.2. Problemy rozwoju gminy	19
4. Plan operacyjny strategii – cele szczegółowe oraz ich realizacja	24
4.1. Wybór i lista celów szczegółowych	25
4.2. Ład ekologiczny	29
4.3. Ład gospodarczy	29
4.4. Ład społeczny	30
4.5. Ład przestrzenny	31
4.6. Sfera zarządzania	33
5. Zarządzanie realizacją strategii	34
5.1. Instrumenty realizacji	34
5.2. Wdrażanie strategii	36
5.3. Monitorowanie i aktualizacja strategii	37

1. Proces tworzenia strategii i jego uczestnicy

1.1. Miejsce strategii w lokalnej Agendzie 21

Podjęcie prac nad **Strategią Rozwoju Gminy Gardeja** oznacza przyjęcie przez lokalną społeczność określonego kierunku rozwoju - określanego jako **ekorozwój** lub **rozwój zrównoważony**. Pojęcie ekorozwoju oznacza zrównoważony rozwój społeczno - gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli - zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń, następuje proces integrowania działań:

- politycznych
- gospodarczych
- i społecznych

z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

Ekorozwój nie jest więc wąsko rozumianą ochroną środowiska. Nie jest także przeciwstawieniem się rozwojowi społecznemu i gospodarczemu gminy. Nie oznacza on jednak także rozwoju gospodarczego naruszającego w sposób istotny i nieodwracalny zasoby środowiska.

Tak więc, ekorozwój (rozwój zrównoważony) w gminie to w praktyce integracja czterech ładów:

Ładu ekologicznego, który oznacza tu zgodność z wymogami szeroko rozumianej ochrony środowiska oraz nienaruszanie trwałych zasobów środowiska naturalnego.

Ładu gospodarczego, związanego z trwałymi podstawami rozwoju gospodarczego gminy - wszyscy żyjemy przecież w określonych realiach ekonomicznych, i rozwój gospodarczy jest elementem niezbędnym dla prawidłowego funkcjonowania każdej społeczności lokalnej.

Ładu społecznego, rozumianego jako zaspokajanie potrzeb lokalnej społeczności oraz rozwijanie więzi społecznych i związanych z nimi instytucji życia społecznego. Ważnym zagadnieniem jest tu także likwidacja patologii społecznych oraz stwarzanie właściwych warunków życia wszystkim mieszkańcom gminy.

Ładu przestrzennego, oznaczającego integrację wymienionych powyżej pozostałych ładów w granicach określonego obszaru (terytorium gminy) - w końcu

zagadnienia społeczne, gospodarcze czy ekologiczne w nierozzerwalny sposób związane są z określonym obszarem - w tym przypadku obszarem Gminy Gardeja.

Zgodnie z definicją ekorozwoju, niezwykle pożądanym jest integracja wymienionych powyżej ładów z **ładem polityczno - instytucjonalnym**, który określić można jako ogół zagadnień związanych ze **sferą zarządzania gminą**. Oznacza to także uwzględnianie wymogów Agendy 21 przy tworzeniu Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy.

Agenda 21 jest **globalnym programem działań na rzecz środowiska i rozwoju, przyjętym na Szczycie Ziemi w Rio w 1992r.** Program ten wskazuje, w jaki sposób można równoważyć rozwój w kategoriach gospodarczych, społecznych i ekologicznych. Kluczową rolę w tym procesie mają do odegrania władze lokalne, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”. Stąd nazwa Lokalnej Agendy 21.

W praktyce **Lokalna Agenda 21 oznacza zbudowanie programu zrównoważonego rozwoju gminy** lub regionu, składającego się m.in. z wzajemnie się uzupełniających dokumentów:

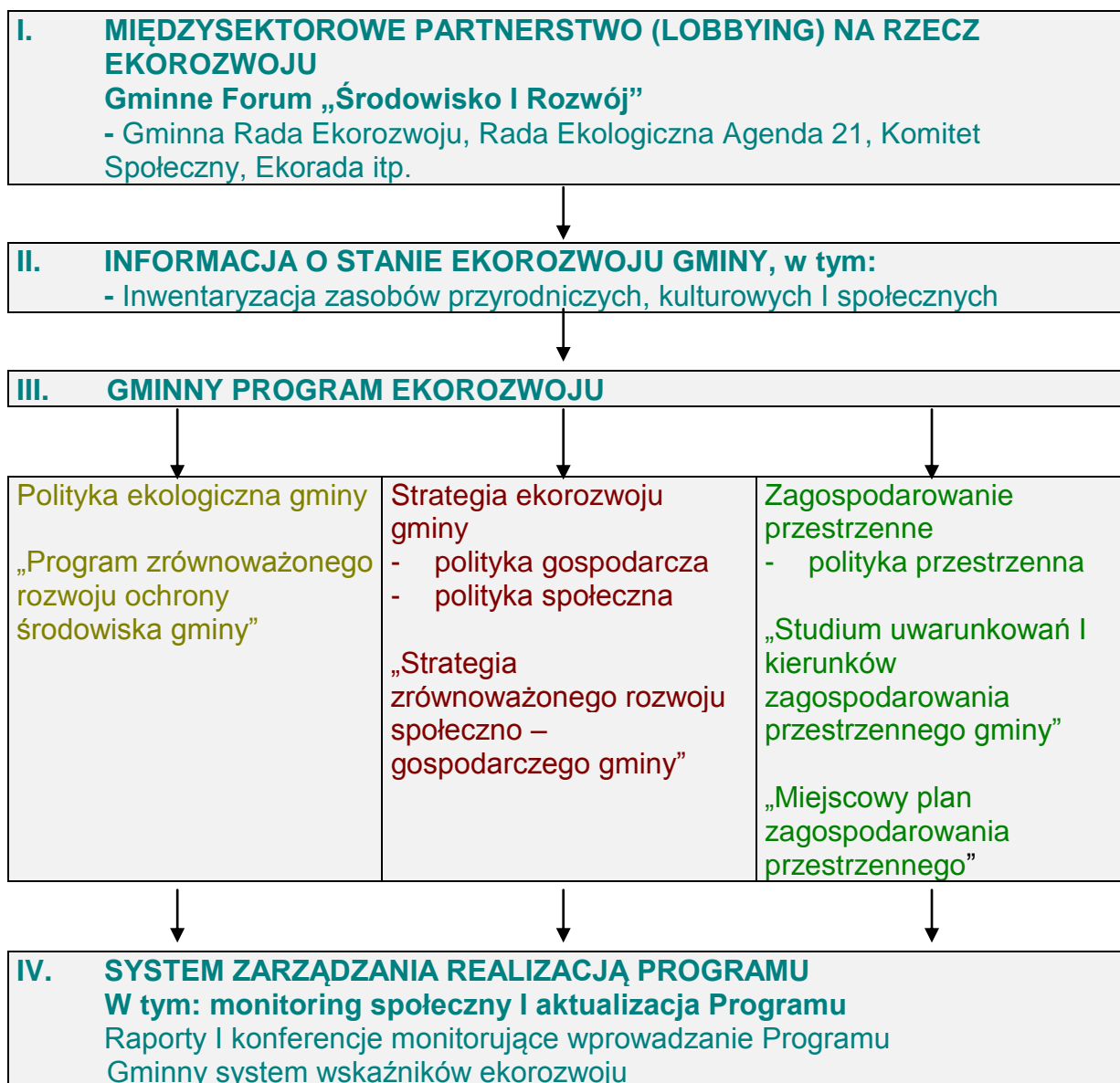
- **Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy** oraz
- **Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy** (opracowania planistycznego).

Lokalna Agenda 21 zakłada także **uspołecznienie** całego procesu opracowywania Strategii gminy, co oznacza m.in. **uczestnictwo społeczności lokalnej w podejmowaniu kluczowych decyzji** oraz **bezpośrednie podjęcie prac nad strategią przez zespół** reprezentujący różne sektory życia społecznego i gospodarczego gminy. Ważnym elementem Lokalnej Agendy 21 jest także zbudowanie systemu zarządzania jej realizacją, przy istotnym udziale społeczności lokalnej. Wypracowana w ten sposób Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy pozwala spojrzeć na gminę całościowo i zaplanować jej rozwój w perspektywie kilkunastu lat.

W przypadku każdej z gmin, dla której podejmuje się proces wypracowania strategii zrównoważonego rozwoju, niezwykle ważnym jest określenie stanu zaawansowania lokalnej Agendy 21. Gmina Gardeja pod tym względem charakteryzuje się całkiem dobrymi wynikami. W szczególności dotyczy to podjęcia

dyskusji społecznej nad kierunkami rozwoju gminy, której efektem stało się podjęcie decyzji o opracowaniu Strategii. Równie istotnym zagadnieniem stało się zrozumienie przez władze gminy potrzeb w zakresie ochrony środowiska i sukcesywne podejmowanie - mimo ograniczonych środków własnych - niezbędnych inwestycji w tym zakresie. Ostatnim wreszcie elementem jest podjęcie opracowania Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, które znajduje się obecnie w fazie przygotowania. Najbardziej jednak istotnym zagadnieniem jest stworzenie lokalnego lobby na rzecz ekorozwoju, czyli grupy lokalnych liderów działających na rzecz wypracowania strategii rozwoju gminy oraz jej realizacji.

Schemat struktury Gminnej Agendy 21

1.2. Przebieg prac nad strategią

Podjęcie opracowania Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Gardeja oznacza rozpoczęcie partnerskiego procesu planowania na okres najbliższych kilkunastu lat. Efektem końcowym jest dokument, stanowiący zaprogramowaną drogę rozwoju gminy. Pozwala on na prowadzenie bardziej racjonalnej gospodarki komunalnej, planowanie poszczególnych przedsięwzięć i inwestycji, wreszcie - pozyskiwanie środków zewnętrznych przeznaczonych na poszczególne zadania.

Opracowanie Strategii zgodnie z zasadami Agendy 21 oznaczało m.in. **uspołecznienie procesu** jej przygotowania. W praktyce znaczyło to podjęcie prac nad poszczególnymi etapami przez **Zespół Opracowujący Strategię** - grupę zainteresowanych przedstawicieli społeczności gminy, lokalnych liderów, w tym w szczególności: przedstawicieli samorządu, instytucji państwowych i samorządowych, prywatnych przedsiębiorców. Niezależnie od zaproszenia do udziału w pracach nad strategią - wystosowanego do określonych osób - każdy zainteresowany przedstawiciel społeczności gminy miał możliwość wzięcia bezpośredniego udziału w pracach.

Takie rozwiązanie jest niezwykle istotnym elementem Agendy 21, stanowiąc także o stabilności rozwiązań zapisanych w końcowym dokumencie. Nie jest on bowiem jedynie opracowaniem eksperckim lub wykonanym przez wąską grupę osób związanych z aktualnymi władzami samorządowymi. Opracowanie strategii przez zespół reprezentujący całą społeczność gminy - gdzie każda zainteresowana osoba miała możliwość aktywnego włączenia się w proces - gwarantuje niezmiennosc przyjętych rozwiązań niezależnie od możliwych zmian w składzie Rady bądź Zarządu Gminy.

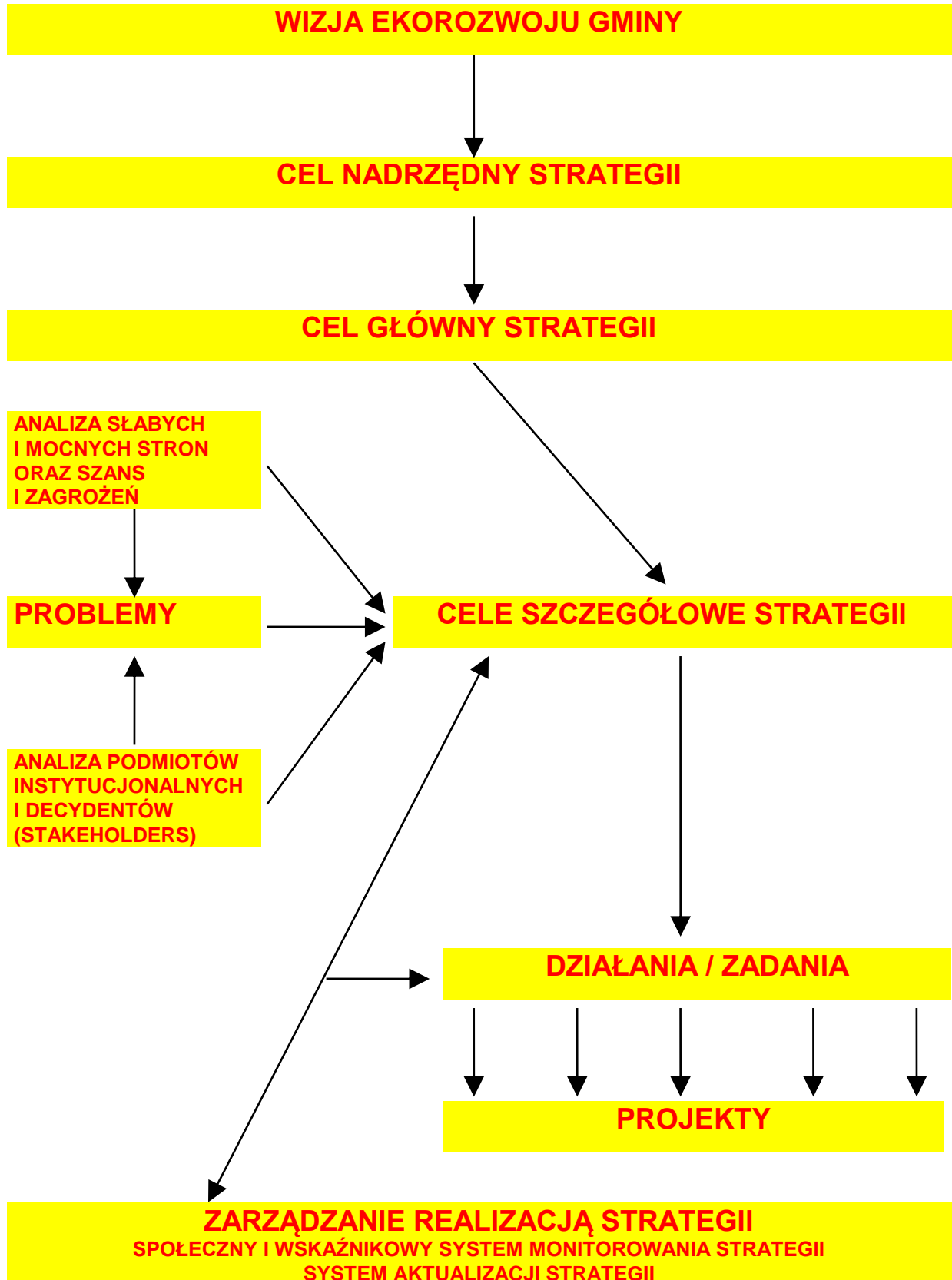
Proces opracowywania Strategii przebiegał w okresie od czerwca do września 2014r. Terminy te określono w harmonogramie realizacji procesu, wykonanym i przyjętym przez Zarząd Gminy na początku prac. Obejmował on w szczególności następujące etapy:

- ekspercką **analizę obecnego stanu gminy** – przeprowadzoną przez zespół opracowujący Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy;
- przygotowanie i prowadzenie **I Warsztatu** - w ramach którego wstępnie określono wizję i problemy rozwoju gminy, a także wstępną wersję zapisów listy problemów rozwoju gminy, analizy SWOT i analizy podmiotów instytucjonalnych;
- przygotowanie i prowadzenie **II Warsztatu** - w ramach którego doprecyzowano zapisy dotyczące wizji rozwoju gminy w odniesieniu do każdej z analizowanych sfer, listy problemów rozwoju gminy, analizy SWOT i analizy podmiotów instytucjonalnych, a także wstępnie wypracowano listę celów szczegółowych rozwoju gminy oraz nadrzędny cel rozwoju gminy;
- przygotowanie i prowadzenie **III Warsztatu** - w ramach którego przyjęto ostateczną listę celów szczegółowych, zapisy planu operacyjnego oraz ustalono hierarchię realizacji. Przedyskutowano wówczas również sposoby wdrażania i monitoringu realizacji Strategii;
- przygotowanie i prowadzenie **IV Warsztatu** - podczas którego przyjęto podstawową strukturę dokumentu Strategii oraz wypracowano zapisy dotyczące metod monitorowania realizacji Strategii;
- opracowanie **końcowego dokumentu Strategii**, zawierającego komplet ustaleń i następnie przedłożonego Radzie Gminy do uchwalenia;
- uchwalenie **Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Gardeja** przez Radę Gminy, które nastąpiło w dniu .....

1.3. Struktura strategii

Najważniejsze elementy struktury Strategii przedstawia poniższy schemat:

2. Strategiczny kierunek rozwoju gminy

2.1. Krótka charakterystyka gminy i jej misji

Gardeja jest gminą wiejską, położoną na południowo – wschodnim krańcu Województwa Pomorskiego i graniczy z miastem Kwidzyn oraz gminami wiejskimi: Kwidzyn, Sadlinki, Kisielice, Łasin, Prabuty oraz Rogóżno. Jednocześnie pod względem geograficznym Gardeja ulokowana jest po wschodniej stronie Doliny Dolnej Wisły, na pograniczu Pojezierza Mazurskiego oraz Pojezierzy Ławskiego i Chełmińskiego.

Obecnie gminę zamieszkuje ok. 8.600 osób, a jej powierzchnia to 19.298ha, z której większość (ok. 58%) to grunty orne. Ponad 18% powierzchni gminy zajmują lasy. Z tego też powodu Gardeja jest gminą o silnie rozwiniętej funkcji rolniczej. Na obszarze gminy znajdują się liczne obiekty o wartościach kulturowych, do których zaliczyć należy: kościoły, dwory, folwarki, cmentarze, zabytkowe parki i zabytki ruchome. Większość z nich wymaga należytej ochrony, wyeksponowania i wypromowania jako istotny element konkurencyjności gminy.

Walory krajobrazowe i kulturowe sprzyjają także rozwojowi turystyki pobytowej i rekreacji, czemu służy także korzystne położenie komunikacyjne na osi Kwidzyn – Grudziądz (komunikacja kołowa i kolejowa). Gmina znajduje się w zasięgu oddziaływania dwóch ośrodków miejskich, w tym – w bezpośrednim sąsiedztwie Kwidzyna, który stanowi ważny czynnik rozwoju. Drugim ośrodkiem, nieco bardziej oddalonym, jest Grudziądz. Przez teren gminy przebiegają także szlaki turystyczne, wykorzystujące walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe regionu.

2.2. Wizja przyszłości i cel nadrzędny rozwoju gminy

Wizją rozwoju gminy określamy opis jej pożądanego stanu w przyszłości. Jest to więc obraz tego, co chcielibyśmy aby zostało stworzone lub aby się zdarzyło, i czego realizacja wymaga zazwyczaj dłuższego czasu. Wypracowana **wizja zrównoważonego rozwoju Gminy Gardeja** oznacza więc przyszły stan gminy, funkcjonującej według zasad gwarantujących jej trwałą i zrównoważony rozwój.

Wypracowana przez Zespół Opracowujący Strategię wizja jest przełożeniem idei ekorozwoju na obraz funkcjonowania gminy w przyszłości. Gwarantuje ona obraz gminy zintegrowanej wewnętrznie i zewnętrznie, a także poszanowanie zasobów środowiska przez społeczność lokalną. Ma ona wiele wspólnego z marzeniem, nie jest jednak całkowicie oderwana od rzeczywistości - w dalszej części Strategii jej zapisy zostały przełożone na język działań operacyjnych. Wizja nie jest więc rejestrem zadań do wykonania, a jedynie określeniem przyszłego stanu gminy, którego osiągnięcie jest warunkowane wykonaniem wielu działań szczegółowych.

Wizję zrównoważonego rozwoju Gminy Gardeja - zgodnie z zasadami Agendy 21 - określono w podziale na łady: ekologiczny, gospodarczy, społeczny i przestrzenny (obejmujący także sferę infrastruktury). Jej zapisy są następujące:

A. Ład ekologiczny

- Zrealizowane ścieżki rowerowe w miejscach ukazujących walory przyrodnicze gminy (system wokół zabytków i parków krajobrazowych)
- Rozwinięta turystyka wodna – w tym poprzez rozbudowę istniejących systemów wodnych (łączenie zbiorników wodnych, jezior)
- Zrealizowany program rozbudowy sieci kanalizacyjnej (eliminowanie niekontrolowanych zanieczyszczeń ściekami)
- Wdrożony program ochrony parków krajobrazowych, jezior, przed środkami chemicznymi i niekontrolowaną eksploatacją
- Zrealizowane efektywne programy edukacyjne dla kół i mieszkańców
- Kontrola obiektów rekreacyjnych w zakresie realizacji ustawy o odpadach i edukacja w tym kierunku

- Wykorzystanie programów i funduszy zewnętrznych promujących programy ochrony środowiska
- Współpraca ze społecznością w zakresie ochrony środowiska
- Budowa nowoczesnej oczyszczalni ścieków

B. Ład gospodarczy

- Rozbudowany i zmodernizowany układ drogowy
- Rozwinięta oferta osiedleńcza dla osób majątnych i starszych
- Rozwinięte komunalne budownictwo mieszkaniowe
- Rozwinięty i dobrze działający system transportu publicznego
- Moda na budowanie w gminie Gardeja
- Rozbudowany system infrastruktury grzewczej
- Rozbudowany system infrastruktury gazowniczej, zapewniony dostęp do sieci dla mieszkańców
- Rozwinięte rolnictwo
- Nowe zakłady produkcyjno-usługowe
- Skanalizowana pozostała część gminy

C. Ład społeczny

- Niski poziom bezrobocia
- Dbłość gminy o wszystkich mieszkańców
- Szeroka oferta oświatowa gminy (szkoła integracyjna)
- Mniejsze podatki
- Rozwinięte komunalne budownictwo mieszkaniowe
- Służba zdrowia – lepsza jakość i dostępność
- Bogata oferta sportowo – rekreacyjna – kulturalna
- Rozbudowany i zmodernizowany układ drogowy
- Bezpieczeństwo mieszkańców
- Remont i rozbudowa szkoły w Gardei
- Realizacja hali sportowej w Cyganach

D. Ład przestrzenny

- Rozwinięte budownictwo mieszkaniowe
- Zmodernizowana DK 55 + VIA TOLL
- Zmodernizowana sieć dróg gminnych
- Bezkonfliktowa lokalizacja farm wiatrowych
- Rozwinięta sieć kanalizacyjna i zmodernizowana oczyszczalnia
- Wysoki poziom estetyki i ładu przestrzennego wsi
- Zachowanie krajobrazu kulturowego (zabytki, aleje) z uwzględnieniem bezpieczeństwa na drogach
- Realizacja obwodnicy Gardei
- Przywrócenie Wielkiego Jeziora Gardejskiego

E. Sfera zarządzania

- Program rozwoju inwestycji na okres 10 lat
- Dobry przepływ informacji pomiędzy podmiotami działającymi na terenie gminy
- Opracowana aktualna polityka planistyczna gminy, w tym – komplet planów miejscowych
- Zaktualizowane inne dokumenty strategiczne istotne dla rozwoju gminy
- Nawiązane dobre relacje z osobami z poza gminy

2.3. Cele główne strategii

Sformułowany w trakcie prac warsztatowych **cel główny strategii** odpowiada na pytanie: jaki powinien być zasadniczy kierunek podejmowania działań? Przy budowie strategii zrównoważonego rozwoju Gminy Gardeja został on sformułowany następująco:

WYSOKI POZIOM JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE

Tak zdefiniowany cel główny strategii został dodatkowo uściślony w odniesieniu do poszczególnych łałów:

- w zakresie **łału ekologicznego**:

Rozwój systemu ochrony środowiska na terenie gminy

- w zakresie **łału gospodarczego**:

Powstanie nowych zakładów produkcyjno-usługowych

- w zakresie **łału społecznego**:

Obniżenie poziomu bezrobocia

- w zakresie **łału przestrzennego**:

Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy

- w zakresie **sfery zarządzania**:

Stałe polepszanie standardów życia mieszkańców

Tak określony główny cel rozwoju gminy stanowi podstawę dla budowy listy celów szczegółowych rozwoju oraz zapisów planu realizacyjnego.

3. Szanse i zagrożenia rozwoju gminy

W niniejszym rozdziale przedstawiono zidentyfikowane w trakcie prac nad Strategią **uwarunkowania rozwojowe gminy** - zarówno czynniki sprzyjające jak i ograniczenia. W szczególności uwzględniono informacje wynikające z:

- dokonanej na warsztatach analizy silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń rozwoju gminy (tzw. analiza SWOT) - w odniesieniu do wszystkich łądów;
- wykonanej i przyjętej podczas warsztatów analizy podmiotów instytucjonalnych i decydentów (tzw. analiza *stakeholders*);

Tak określone czynniki rozwojowe gminy podzielono na dwie grupy: sprzyjające rozwojowi oraz problemy rozwoju.

3.1. Czynniki sprzyjające rozwojowi gminy

Czynnikiem sprzyjającym rozwojowi gminy nazywamy takie uwarunkowania, które umożliwiają realizację koncepcji jej zrównoważonego rozwoju, a przez to określonego powyżej celu głównego oraz wizji rozwoju. Ich określenia dokonano przez poddanie diagnozy stanu gminy analizie wartościującej, która wskazuje na jej elementy szczególnie istotne z punktu widzenia możliwości rozwoju gminy w przyszłości.

Pozwoli ona na lepsze wykorzystanie obecnych silnych stron gminy oraz szans, pojawiających się w jej otoczeniu oraz w przyszłości. Natomiast określenie podmiotów udzielających (potencjalnie) wsparcia procesowi realizacji Strategii umożliwi wzmocnienie współpracy z nimi przez władze gminy oraz ew. inne instytucje realizujące Strategię.

Wśród **silnych stron** oraz **szans rozwoju** gminy zidentyfikowano - w odniesieniu do poszczególnych łądów - następujące elementy:

Silne strony:

- Tereny zielone (lasy, jeziora)
- Dobrej jakości gleby rolnicze
- Położenie
- Charakter rolniczy gminy
- Obszar o walorach przyrodniczych
- Duża ilość zabytków
- Duża ilość szkół
- Termomodernizacja wielu budynków użyteczności publicznej (szkoły, UG, przedszkole)
- Duże i wartościowe zasoby środowiska przyrodniczego
- Dobra kadra nauczycielska
- Bardzo duży potencjał rekreacyjny
- Dobrze funkcjonujący gminny ośrodek pomocy społecznej
- Sporo obiektów rekreacyjnych
- Bardzo dobre warunki dla produkcji rolnej
- Atrakcyjny krajobraz
- Dobra lokalizacja
- Duża ilość jezior i lasów
- Wysoka klasa ziemi
- Duża ilość zabytków
- Stanowiska archeologiczne

Szanse:

- lokalizacja zakładów produkcyjnych i usługowych
- rozwój turystyki
- budownictwo mieszkaniowe
- alokacja środków zewnętrznych
- rozwój infrastruktury turystycznej
- wykorzystanie zasobów kulturowych i krajobrazu dla rozwoju turystyki
- bliskość Kwidzyna i Grudziądz
- dalszy rozwój OZE – przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych

- pozyskanie środków zewnętrznych na modernizację i rozbudowę sieci kanalizacyjnej i wodociągowej
- włączenie do sieci gazowej
- fundusze unijne
- pozyskanie inwestorów zewnętrznych
- rozwój lokalnego rzemiosła i rolnictwa

Wśród pomiotów instytucjonalnych udzielających **dużego wsparcia** w procesie opracowania Strategii, a także w procesie jej realizacji, wymieniono:

- GDDKIA
- ZDW
- Urząd Marszałkowski
- Nowi przedsiębiorcy
- Powiatowy Urząd Pracy
- GOSP
- Stowarzyszenia (Eko-inicjatywa, Gardanum)
- Policja
- Szkoły
- Rada Gminy
- Partnerzy publiczno-prywatni
- Zarządcy dróg
- Przewoźnicy
- Lokalni przedsiębiorcy
- Wojewoda
- Mieszkańcy gminy
- Urząd Gminy
- Unia Europejska
- Powiślańska Lokalna Grupa Działania

Wśród pomiotów instytucjonalnych udzielających **małego wsparcia** w procesie opracowania, a w przyszłości realizacji Strategii wymieniono:

- Powiat (starostwo)

- Przedsiębiorcy lokalni
- PLGO
- Stowarzyszenia\
- Urząd Gminy
- Polityka rządu
- Ministerstwo Finansów
- Ministerstwo Edukacji Narodowej
- Nieaktywni mieszkańcy
- Kościół
- Partie polityczne
- Społeczeństwo

3.2. Problemy rozwoju gminy

Probleмами rozwoju gminy nazywamy takie uwarunkowania, które stanowią istotne utrudnienie w procesie rozwoju gminy. Ich trafna identyfikacja decyduje o jakości i celowości zapisów planu operacyjnego. Podstawą do określenia problemów jest - podobnie jak w przypadku czynników sprzyjających rozwojowi gminy - analiza wartościująca diagnozy jej stanu. Wskazuje ona na elementy szczególnie negatywnie oddziałujące na proces zrównoważonego rozwoju gminy.

Trafne zidentyfikowanie problemów - na podstawie analizy zagrożeń i słabych stron gminy oraz podmiotów instytucjonalnych stawiających opór realizacji zapisów Strategii - pozwoli m.in. na prawidłowe określenie celów szczegółowych oraz zasad planu operacyjnego. Służy więc ono określeniu możliwości przezwyciężenia barier zrównoważonego rozwoju gminy, a także likwidacji powstałych zagrożeń.

Analiza podmiotów instytucjonalnych wskazuje także, w przypadku których z instytucji należy podjąć działania służące zmniejszeniu ich negatywnego nastawienia. Wnioski z niej wypływające pozwalają więc na dokonanie racjonalnych zmian w polityce gminy, służących lepszej organizacji procesu realizacji Strategii.

I tak, wśród **słabych stron** oraz **zagrożeń rozwoju** gminy zidentyfikowano następujące elementy:

Słabe strony:

- komunikacja
- bezrobocie
- poziom wykształcenia
- tereny po PGR
- brak infrastruktury mieszkaniowej
- starzenie się społeczeństwa
- migracja ludności
- brak obszarów pod inwestycje
- rozproszenie przestrzenne
- infrastruktura
- pasywność społeczeństwa
- brak „reklamy” gminy
- brak promocji gminy
- niski poziom nauczania
- kiepski stan techniczny dróg (gminne i powiatowe)
- niewystarczający stan gospodarki ściekowej
- słabo rozwinięte ścieżki rowerowe
- słaby dostęp do usług medycznych
- słaby stan gospodarki komunalnej dotyczącej mieszkalnictwa
- słaba komunikacja społeczna w gminie
- spuścizna po PGR-ach
- rozproszenie w gminie
- niski poziom wykształcenia mieszkańców
- migracja osób młodych i wykształconych

Zagrożenia:

- niewłaściwe inwestycje
- wzrost bezrobocia
- blokada rozwoju gminy poprzez złe lokalizacje inwestycji
- starzenie się społeczności gminnej

- pogorszenie stanu środowiska naturalnego wskutek niewłaściwego wykorzystania
- dalszy spadek opieki zdrowotnej w kraju
- częste zmiany i brak przejrzystości przepisów
- konkurencyjna oferta turystyczna gmin sąsiednich
- ograniczone zasoby kapitału własnego gminy
- postępujące ubożenie mieszkańców
- droga krajowa 55
- brak wystarczających środków na edukację przedszkolną
- starzejące się społeczeństwo w gminie
- niski budżet gminy

Wśród podmiotów instytucjonalnych stawiających **mały opór** w procesie opracowania i realizacji Strategii wymieniono:

- Konserwator zabytków
- Mieszkańcy
- Przepisy prawne
- Grupy interesu

Natomiast wśród podmiotów instytucjonalnych stawiających **duży opór** w procesie realizacji Strategii zidentyfikowano następujące instytucje:

- RDOŚ
- Konserwator zabytków
- Ekolodzy (pseudo)
- Stowarzyszenia realizujące tylko swoje egoistyczne cele
- Związki zawodowe

Podsumowaniem tak przeprowadzonej analizy stała się **lista problemów zrównoważonego rozwoju gminy**. Została ona opracowana w układzie poszczególnych ładów. Taki sposób podejścia ukazuje realne problemy - tzn. takie, które stanowią prawdziwe przeszkody w realizacji wizji rozwoju gminy (są ich przyczyną a nie skutkiem pośrednim).

A. Ład ekologiczny

- Niski poziom rozwiązania gospodarki śmieciowej
- Edukacja środowiskowa
- Teren po PGR
- Duża ilość występowania terenów chronionych i siedlisk

B. Ład gospodarczy

- Brak terenów na powstanie zakładów przemysłowych na terenie gminy
- Położenie gminy dla rozwoju gospodarki
- Słaba jakość dróg – komunikacja
- Brak planów miejscowych

C. Ład społeczny

- Bezrobocie
- Opieka medyczna (specjaliści, brak apteki)
- Brak komunikacji drogowej
- Szkolnictwo ponadgimnazjalne
- Brak szkół integracyjnych
- Opieka nad ludźmi w podeszłym wieku wymagających opieki
- Brak wykorzystania potencjału kulturowego i sportowego
- Brak kąpielisk na terenie gminy

D. Ład przestrzenny

- Mała ilość planów zagospodarowania przestrzennego
- Poprawa stanu technicznego dróg gminnych
- Przebudowa istniejącej lub budowa nowej oczyszczalni
- Skanalizowanie pozostałych terenów gmin
- Dążenie do wyłączenia nieefektywnych stacji uzdatniania wody (zbyt duża ilość stacji uzdatniania wody)
- Poprawa bezpieczeństwa na drogach (głównie na drodze K-55) poprzez usunięcie drzew i budowa ciągów pieszo rowerowych
- Złe decyzje dotyczące lokalizacji ferm wiatrowych

E. Sfera zarządzania

- Trudność w sporządzaniu planów (prawne, własnościowe, finansowe) i decydowaniu o przeznaczeniu
- Ograniczone środki finansowe
- Brak konsensusu społecznego utrudnia zarządzanie
- Niewystarczająca aktywność władz samorządowych
- Słaba komunikacja, przepływ (np. między władzą a mieszkańcami)
- Zewnętrzne opracowania planistyczne słabo uwzględniają potrzeby rozwojowe gminy
- Niecentralne położenie centrum decyzyjnego gminy

4. Plan operacyjny strategii - cele szczegółowe oraz ich realizacja

Istotą planu operacyjnego strategii jest określenie **szczegółowych celów rozwoju** gminy oraz wypunktowanie **działań**, służących ich realizacji. W obrębie każdego z ładów określono więc zestawy celów, wynikających z trzech elementów:

- zapisów wizji rozwoju gminy oraz celu nadrzędnego i celu głównego strategii;
- analizy czynników sprzyjających rozwojowi gminy;
- analizy problemów rozwoju gminy;

Dla każdego z określonych w ten sposób celów wypunktowane zostały następnie szczegółowe działania. Ich kolejne podejmowanie doprowadzi w rezultacie do realizacji określonego celu w zakładanej perspektywie czasowej. Dla każdego z tych działań konieczne jest m.in. określenie przewidywanego horyzontu czasowego realizacji, osób i instytucji odpowiedzialnych za jego realizację (ew. w których kompetencji jest jego realizacja) oraz źródeł finansowania. Szczególnie te dwa ostatnie elementy pozwalają na realistyczne planowanie podejmowania kolejnych działań. Ich konfrontacja z możliwościami budżetu doprowadzić może m.in. do wniosków dotyczących konieczności pozyskania na realizację określonych zadań środków zewnętrznych, w tym pomocowych.

W trakcie prac nad Strategią zidentyfikowano wiele szczegółowych celów zrównoważonego rozwoju gminy. Do objęcia planem operacyjnym wybrano jednak tylko parę z nich. Decyzja ta uzasadniona była różnym stopniem ważności i pilności poszczególnych celów. Nie oznacza to jednak, że pozostałe cele - nie ujęte w opracowaniu Strategii - zostaną zapomniane. W miarę postępu realizacji poszczególnych działań konieczne będzie przyjmowanie do realizacji kolejnych zadań, związanych z celami na obecnym etapie uznanymi jako niskopriorytetowe.

Określenie poszczególnych celów szczegółowych przeprowadzono w obrębie ładów: ekologicznego, gospodarczego, społecznego i przestrzennego, a także – sfery zarządzania.

4.1. Wybór i lista celów szczegółowych

W ramach prac warsztatowych zidentyfikowano wiele celów szczegółowych w obrębie poszczególnych ładów. Ich pełna lista przedstawia się następująco:

Cele szczegółowe w zakresie ładów ekologicznego:

- Budowa nowej lub modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków
- Rozwój i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy
- Stworzenie programu dofinansowania rozwoju alternatywnych źródeł energii
- Stworzenie programu edukacji dla szkół i mieszkańców gminy w zakresie ochrony środowiska

Cele szczegółowe w zakresie ładów gospodarczego:

- Powstanie Stacji Kontroli Pojazdów
- Modernizacja dróg dojazdowych do pól uprawnych
- Rozwój infrastruktury i oferty sportowo – rekreacyjnej
- Rozwój bazy hotelowej i agroturystycznej
- Promocja walorów turystycznych i przyrodniczych gminy

Cele szczegółowe w zakresie ładów społecznego:

- Stworzenie interesującej oferty dla przedsiębiorców
- Modernizacja istniejących mieszkań komunalnych
- Usunięcie dachów eternitowych
- Zmodyfikowanie sieci szkół i dostosowanie jej do potrzeb
- Stworzenie szkoły integracyjnej
- Stworzenie szerokiej i dostępnej dla mieszkańców oferty w zakresie ochrony zdrowia
- Modernizacja Ośrodka Rekreacyjno-Sportowego Kamień
- Dostosowanie infrastruktury drogowej do potrzeb osób niepełnosprawnych

Cele szczegółowe w zakresie ładu przestrzennego:

- Opracowanie strategii promocyjnej w zakresie budownictwa mieszkaniowego na działkach gminnych oraz prywatnych (2015r.)
- Wyznaczenie w studium wyłącznej strefy dla farm wiatrowych w południowo - wschodnim krańcu gminy (Wrocławek, Pawłowo)
- Opracowanie koncepcji zabudowy centrum Gardei
- Modernizacja i rozwój sieci dróg na terenie gminy
- Budowa spójnej sieci ścieżek pieszo-rowerowych na terenie gminy
- Budowa elektrociepłowni
- Podłączenie do infrastruktury gazowej miejscowości Gardeja i najbliższych okolic

Cele szczegółowe w zakresie sfery zarządzania:

- Poprawa infrastrukturę urządzeń informacyjnych, instalacji elektrycznej oraz wymogów BHP w budynku Urzędu Gminy i obiektach oświaty
- Integracja różnych środowisk funkcjonujących na obszarze gminy
- Przygotowanie i realizacja szczegółowych strategii dla GOK, SPZOZ, poprawy środowiska pod kątem budowy sieci kanalizacyjnej i wodociągowej

Kolejnym etapem prac nad planem operacyjnym stał się wybór celów o charakterze priorytetowym – a więc **najważniejszych** i/lub **najpilniejszych** dla rozwoju gminy. Wyboru tego dokonano metodą głosowania, którego wyniki przedstawiono w poniższej tabeli:

Symbol	Zapis celu szczegółowego	Ważność	Pilność	Razem
A. Ład ekologiczny				
A1	Budowa nowej lub modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków	14	13	27
	Rozwój i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy	0	0	0
	Stworzenie programu dofinansowania rozwoju alternatywnych źródeł energii	0	0	0
	Stworzenie programu edukacji dla szkół i mieszkańców gminy w zakresie ochrony środowiska	0	0	0

Symbol	Zapis celu szczegółowego	Ważność	Pilność	Razem
B. Ład gospodarczy				
B1	Powstanie Stacji Kontroli Pojazdów	7	8	15
	Modernizacja dróg dojazdowych do pól uprawnych	1	3	4
B2	Rozwój infrastruktury i oferty sportowo – rekreacyjnej	7	3	10
B3	Rozwój bazy hotelowej i agroturystycznej	3	8	11
	Promocja walorów turystycznych i przyrodniczych gminy			
C. Ład społeczny				
C1	Stworzenie interesującej oferty dla przedsiębiorców	7	11	18
	Modernizacja istniejących mieszkań komunalnych	0	1	1
	Usunięcie dachów eternitowych	1	0	1
C2	Zmodyfikowanie sieci szkół i dostosowanie jej do potrzeb	7	10	17
	Stworzenie szkoły integracyjnej	0	0	0
C3	Stworzenie szerokiej i dostępnej dla mieszkańców oferty w zakresie ochrony zdrowia	0	3	3
	Modernizacja Ośrodka Rekreacyjno-Sportowego Kamień	0	1	1
	Dostosowanie infrastruktury drogowej do potrzeb osób niepełnosprawnych	1	2	3
D. Ład przestrzenny				
D1	Opracowanie strategii promocyjnej w zakresie budownictwa mieszkaniowego na działkach gminnych oraz prywatnych (2015r.)	7	2	9
	Wyznaczenie w studium wyłącznej strefy dla farm wiatrowych w południowo - wschodnim krańcu gminy (Wrocławek, Pawłowo)	3	3	6
	Opracowanie koncepcji zabudowy centrum Gardei	1	0	1
D2	Modernizacja i rozwój sieci dróg na terenie gminy	16	16	32
	Budowa spójnej sieci ścieżek pieszo-rowerowych na terenie gminy	1	0	1
	Budowa elektrociepłowni	0	0	0
D3	Podłączenie do infrastruktury gazowej miejscowości Gardeja i najbliższych okolic	8	3	11
E. Sfera zarządzania				
E1	Poprawa infrastrukturę urządzeń informacyjnych, instalacji elektrycznej oraz wymogów BHP w budynku Urzędu Gminy i obiektach oświaty	7	4	11
	Integracja różnych środowisk funkcjonujących na obszarze gminy	0	0	0
	Przygotowanie i realizacja szczegółowych strategii dla GOK, SPZOZ, poprawy środowiska pod kątem budowy sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	0	0	0

Tak więc, wśród celów ostatecznie zdefiniowanych – w wyniku powyższego głosowania oraz dyskusji plenarnej w trakcie warsztatów – jako najważniejsze i najpilniejsze dla procesu równoważenia rozwoju gminy oraz dla realizacji jej celu głównego i wizji rozwoju znalazły się:

A1. Budowa nowej lub modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków

B1. Powstanie Stacji Kontroli Pojazdów

B2. Rozwój infrastruktury i oferty sportowo – rekreacyjnej

B3. Rozwój bazy hotelowej i agroturystycznej

C1. Stworzenie interesującej oferty dla przedsiębiorców

C2. Zmodyfikowanie sieci szkół i dostosowanie jej do potrzeb

C3. Stworzenie szerokiej i dostępnej dla mieszkańców oferty w zakresie ochrony zdrowia

D1. Opracowanie strategii promocyjnej w zakresie budownictwa mieszkaniowego na działkach gminnych oraz prywatnych (2015r.)

D2. Modernizacja i rozwój sieci dróg na terenie gminy

D3. Podłączenie do infrastruktury gazowej miejscowości Gardeja i najbliższych okolic

E1. Poprawa infrastruktury urządzeń informacyjnych, instalacji elektrycznej oraz wymogów BHP w budynku Urzędu Gminy i obiektach oświaty

Dla każdego z w/w celów opracowano szczegółowy plan działania. Zapisy te przedstawiono poniżej.

4.2. Ład ekologiczny

A1. Budowa nowej lub modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Dokończenie przygotowania dokumentacji technicznej, uzyskanie pozwolenia na budowę	2015r.	Wójt Gminy	100 tys zł	Budżet gminy
Pozyskanie środków na realizację, w tym z budżetu gminy i pozabudżetowych	2015r.	Wójt Gminy	10 tys zł	Budżet gminy
Realizacja inwestycji	2015-2017r.	Wójt Gminy	12 mln zł	Budżet gminy, fundusze pomocowe

4.3. Ład gospodarczy

B1. Powstanie Stacji Kontroli Pojazdów

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Pozyskanie i adaptacja obiektu / działki do nowych potrzeb	2015r.	Urząd Gminy	20.000 zł	Budżet Gminy
Uzyskanie niezbędnych pozwoleń i dokumentacji	2015r.	Urząd Gminy	25.000 zł	Budżet Gminy
Pozyskanie kredytu inwestycyjnego	2015r.	Inwestor prywatny	---	---
Realizacja inwestycji	2016r.	Inwestor prywatny	1 mln zł	Kredyt bankowy, środki własne inwestora
Uzyskanie niezbędnych pozwoleń na użytkowanie	2016r.	Inwestor prywatny	10.000 zł	Środki własne inwestora

B2. Rozwój infrastruktury i oferty sportowo – rekreacyjnej

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Sporządzenie niezbędnej dokumentacji	2015 - 2016	Urząd Gminy	30.000 zł	Budżet Gminy
Pozyskanie środków na realizację zadania	2016 - 2017	Urząd Gminy	10.000 zł	Budżet Gminy
Realizacja zadań we współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi	2017 - 2020	Urząd Gminy	500 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki partnerów zewnętrznych i inwestorów prywatnych

B3. Rozwój bazy hotelowej i agroturystycznej

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Identyfikacja możliwych inwestycji, pozyskanie inwestorów i środków na realizację	2015 - 2016	Urząd Marszałkowski, Urząd Gminy, stowarzyszenia	15.000 zł	Budżet Gminy
Opracowanie programu rozwoju bazy w kontekście wykorzystania walorów Gminy	2016 - 2017	Urząd Marszałkowski, Urząd Gminy, stowarzyszenia	25.000 zł	Budżet Gminy
Sukcesywna realizacja kolejnych zadań	2017 - 2020	Inwestorzy prywatni	3 mln zł	Środki inwestorów prywatnych

4.4. Ład społeczny

C1. Stworzenie interesującej oferty dla przedsiębiorców

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Stworzenie nowych stref inwestowania – stref ekonomicznych	2015 - 2018	Wójt Gminy, Rada Gminy	300 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe
Promocja możliwości inwestycyjnych na terenie gminy	2015 - 2018	Wójt Gminy, Rada Gminy	100 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe
Opracowanie programu ulg i ułatwień inwestycyjnych dla inwestorów	2016 - 2020	Wójt Gminy, Rada Gminy	10.000 zł	Budżet Gminy, środki pomocowe
Poprawa dostępności potencjalnych terenów inwestycyjnych – w tym infrastruktury drogowej	2016 - 2020	Wójt Gminy, Rada Gminy	2 mln zł	Budżet Gminy, środki pomocowe
Stworzenie systemu wspomagania przedsiębiorców w realizacji zadań – w kontekście spraw administracyjnych	2015	Wójt Gminy, Rada Gminy	15.000 zł	Budżet Gminy, środki pomocowe

C2. Zmodyfikowanie sieci szkół i dostosowanie jej do potrzeb

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Powstanie szkoły integracyjnej na bazie istniejących placówek	2015 - 2017	Wójt Gminy, Rada Gminy	150 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Dostosowanie istniejącej bazy do nowej organizacji i potrzeb	2015 - 2019	Wójt Gminy, Rada Gminy	6 mln zł	Budżet Gminy, środki pomocowe,
Powstanie szkoły ponadgminazjalnej na bazie istniejącej szkoły w Gardei	2015 - 2017	Wójt Gminy, Rada Gminy	3 mln zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne

C3. Stworzenie szerokiej i dostępnej dla mieszkańców oferty w zakresie ochrony zdrowia

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Przekształcenie stanu prawnego ZOZ-u	2015 - 2018	Wójt Gminy, Rada Gminy	100 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Poprawa jakości i dostępności usług	2015 - 2018	Wójt Gminy, Rada Gminy	500 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Pozyskanie niezbędnych specjalistów	2015 - 2018	Wójt Gminy, Rada Gminy	500 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne

4.5. Ład przestrzenny

D1. Opracowanie strategii promocyjnej w zakresie budownictwa mieszkaniowego na działkach gminnych oraz prywatnych (2015r.)

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Opracowanie planu miejscowego	2015 - 2016	Wójt Gminy, Rada Gminy	100 tys zł	Budżet Gminy,
Realizacja pełnej infrastruktury niezbędnej dla budownictwa mieszkaniowego	2016 - 2017	Wójt Gminy, Rada Gminy, inwestor prywatny	300 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki inwestora
Realizacja kampanii promocyjnej	2016 - 2020	Wójt Gminy, Rada Gminy, inwestor prywatny	50 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki inwestora
Opracowanie i wdrożenie programu ulg dla inwestorów	2016	Wójt Gminy, Rada Gminy, inwestor prywatny	10 tys zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki inwestora
Przygotowanie infrastruktury społecznej (przedszkole, żłobek)	2017 - 2018	Wójt Gminy, Rada Gminy, inwestor prywatny	2 mln zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki inwestora

D2. Modernizacja i rozwój sieci dróg na terenie gminy

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Inwentaryzacja stanu obecnego	2015	Wójt Gminy, Rada Gminy	100 tyś zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Analiza potrzeb modernizacyjnych i rozwojowych	2015 - 2016	Wójt Gminy, Rada Gminy	50 tyś zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Przygotowanie programu działania i pozyskanie środków finansowych	2016 - 2017	Wójt Gminy, Rada Gminy	50 tyś zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Sukcesywna realizacja zamierzeń	2016 - 2020	Wójt Gminy, Rada Gminy	10 mln zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne

D3. Podłączenie do infrastruktury gazowej miejscowości Gardeja i najbliższych okolic

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Analiza zapotrzebowania na wykorzystanie infrastruktury gazowej	2015	Wójt Gminy, Rada Gminy	10 tyś zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Opracowanie kompleksowego programu rozwoju sieci	2015 - 2016	Wójt Gminy, Rada Gminy	300 tyś zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne
Sukcesywna realizacja kolejnych zadań	2016 - 2020	Wójt Gminy, Rada Gminy	20 mln zł	Budżet Gminy, środki pomocowe, środki zewnętrzne

4.6. Sfera zarządzania

E1. Poprawa infrastrukturę urządzeń informacyjnych, instalacji elektrycznej oraz wymogów BHP w budynku Urzędu Gminy i obiektach oświaty

Działania	Harmonogram realizacji	Instytucja odpowiedzialna	Koszt realizacji	Źródła finansowania
Przygotowanie analizy potrzeb remontowych	2015r.	Wójt Gminy	10.000 zł	Budżet Gminy
Opracowanie szczegółowego programu działania	2015r.	Wójt Gminy	10.000 zł	Budżet Gminy
Opracowanie niezbędnej dokumentacji technicznej	2016-2017	Wójt Gminy	150.000 zł	Budżet Gminy
Modernizacja i rozbudowa instalacji i infrastruktury budynków	2016-2020	Wójt Gminy	300 tys. zł	Budżet Gminy, środki pomocowe
Modernizacja i remont kapitalny poszczególnych budynków użyteczności publicznej w Gminie	2016-2020	Wójt Gminy	300 tys. zł	Budżet Gminy, Środki pomocowe

5. Zarządzanie realizacją Strategii

Określenie systemu zarządzania realizacją Strategii jest bardzo ważnym, lecz często niedocenianym elementem Agendy 21. Decyduje on bowiem o tym, czy w miarę upływu czasu dynamika procesu realizacji Strategii będzie rosnąć czy słabnąć. Zaniedbanie jego stworzenia lub prawidłowego wdrożenia może stać się przyczyną zastopowania realizacji programu zrównoważonego rozwoju w gminie.

Wypracowany system zarządzania realizacją Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Gardeja składa się z trzech zasadniczych części:

- zestawu instrumentów realizacji programu;
- systemu wdrażania Strategii;
- systemu monitorowania i aktualizacji Strategii.

5.1. Instrumenty realizacji

Wśród instrumentów realizacji Strategii wyróżnić można wiele elementów, tworzących pięć zasadniczych grup:

- prawno - administracyjne;
- ekonomiczno - rynkowe;
- finansowe;
- z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu;
- informacyjno - edukacyjne.

Wśród nich odnaleźć można m.in. instrumenty opracowane i wprowadzane zarówno na szczeblu centralnym (o znaczeniu ogólnopolskim - w tym także instrumenty przejęte na mocy międzynarodowych postanowień i uzgodnień), jak i lokalnym (wypracowane i wprowadzane na szczeblu regionu, powiatu bądź gminy). Przy realizacji programu zrównoważonego rozwoju gminy, którego Strategia jest integralną częścią, posługiwać się należy całym ich wachlarzem, umiejętnie przy tym dobierając poszczególne instrumenty i ich zestawy dla potrzeb realizacji określonych celów.

I tak, wśród **instrumentów prawno - administracyjnych** najistotniejszymi elementami są:

- **normy o charakterze ogólnym** - np. przepisy dot. użytkowania i ochrony zasobów środowiska (system zarządzania środowiskiem, system monitoringu ekologicznego, sprawozdawczość z zakresu ochrony środowiska);
- **normy szczegółowe** - dotyczące np. ochrony poszczególnych komponentów środowiska (kopaliny, powietrza, wód, lasów, roślin, zwierząt);

W grupie instrumentów **ekonomiczno - rynkowych** znaleźć można m.in.:

- **opłaty** - z tytułu użytkowania określonych systemów ekologicznych, stanowiących tzw. dobro wspólne - jak np. pobór wody, emisję zanieczyszczeń do atmosfery, przeznaczanie gruntów na określone cele, wydobywanie kopaliny.
- **subwencje** - udzielane w celu wspierania określonych zachowań - np. dotacje do wprowadzania proekologicznych rozwiązań w prywatnych gospodarstwach, pożyczki i kredyty preferencyjne.
- **kary** - nakładane na poszczególne podmioty w związku z przekraczaniem określonych przepisów i regulacji prawnych - np. pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu, przekroczenie warunków odprowadzania ścieków, składowanie odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych, nielegalną wycinkę drzew itp.

Instrumenty finansowe są w Polsce kojarzone z systemem gromadzenia i pozyskiwania funduszy na inwestycje o określonym charakterze. Z uwagi na swoją naturę instrumenty te służą prowadzeniu inwestycji własnych sektora publicznego (gminy, powiatu, regionu, rządu), w tym za pośrednictwem specjalnych agencji i instytucji do tego wyznaczonych. Gromadzą one i pozyskują kapitały, przeznaczając je następnie na określone w priorytetach działania właściwych jednostek inwestycje trwałe. Przykładem mogą być tu lokalne agencje rozwoju, pozyskujące środki z różnych źródeł.

Grupa **instrumentów z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu** stanowi bardzo obszerny i ciągle powiększający się zbiór. Instrumenty te wiążą się głównie ze zmianami organizacyjnymi w strukturze oraz metodach działania określonych agend sektora publicznego (w tym w szczególności samorządów lokalnych). Przykładami najbardziej interesującymi są: budowanie tzw. budżetu zadaniowego, wprowadzanie systemów zarządzania jakością (np. w administrowaniu gminą), rozbudowana promocja i marketing gminy (w tym dot. promocji planu strategicznego bądź określonych rozwiązań szczegółowych).

Natomiast **instrumenty informacyjno - edukacyjne** charakteryzują się tym, iż - z jednej strony - kształtują one świadomość społeczną, a z drugiej zaś strony - są przejawem tej świadomości. Powinny one służyć uspołecznieniu realizacji programu ekorozwoju. Wśród podstawowych instrumentów tej grupy należy wymienić:

- **edukację i propagandę** - np. kampanie reklamujące proekologiczne zachowania jak segregacja śmieci;
- **negocjacje, umowy i porozumienia** - np. nakłanianie podmiotów gospodarczych do realizacji - przy okazji innej działalności - określonych celów rozwoju gminy;
- **formy nacisku bezpośredniego i bezpośrednio inicjatywy społeczne** - np. petycje, zbieranie podpisów pod określonymi wnioskami itp.;
- **lobbying** - np. budowanie grup nacisku, w tym np. w Radzie Gminy lub w Radzie Powiatu;
- **narzędzia usługowe** - np. prowadzenie różnego rodzaju działań usługowych na rzecz społeczności lokalnych - bezpłatnych linii informacyjnych, centrów informacji itp.;
- **instrumenty działań komplementarnych** - to głównie stymulowanie działań innych jednostek, np. organizacji pozarządowych.

5.2. Wdrażanie strategii

Wśród zagadnień związanych z procesem wdrażania i realizacji Strategii kluczowym zagadnieniem stało się **określenie podmiotu odpowiedzialnego za realizację strategii**. ;W trakcie dyskusji warsztatowej uznano iż zadanie to powierzone zostanie **Wójtowi Gminy Gardeja**.

5.3. Monitorowanie i aktualizacja strategii

Kolejną i ostatnią już decyzją w zakresie wdrażania Strategii stało się określenie systemu monitorowania stanu realizacji jej zapisów oraz aktualizacji dokumentu. Zagadnienie to powierzone zostało **Radzie Gminy**, przy czym zdecydowano iż w procesie tym współpracować ona będzie z **komisją składającą się z osób aktywnie współpracujących na warsztatach przy opracowaniu dokumentu**.

Do zadań tego zespołu należeć będzie m.in. kontrola postępów realizacji Strategii (w formie dyskusji nad **sprawozdaniem Zarządu Gminy**) oraz dokonywanie ew. korekt i poprawek w wyznaczonych do realizacji działaniach (w formie propozycji do uchwał Rady Gminy). Niezależnie od w/w, do roli tego zespołu należeć będzie ocena stopnia aktualności Strategii oraz ew. konieczności dokonywania jej aktualizacji. Na wniosek w/w zespołu Wójt Gminy podejmie działania zmierzające do ponownego zwołania Zespołu Opracowującego Strategię oraz przeprowadzenia - metodą uspołecznioną - określony przez komisję zakres aktualizacji.